

کلمه "تفضیل" بر وزن "تفعیل" مصدر باب "تفعیل" است. از ریشه "فضل" به معنی برتری گرفته شده است.

اسم تفضیل: برای برتری یک شخص یا یک چیز در داشتن یک صفت بیان می شود. و هرگاه بخواهیم دو نفر یا دو شیء را با هم مقایسه کنیم و برتری یکی را بر دیگری نشان دهیم از اسم تفضیل استفاده می کنیم.

بچه ها صفت تفضیلی و صفت عالی در زبان فارسی یادتون میاد؟

دانش آموزان: بله.

معلم: نشانه صفت تفضیلی در فارسی چیه؟

دانش آموزان: خانم اجازه "تر". مثال: بلندتر کوتاه تر زیباتر چاق تر

معلم: نشانه صفت عالی چیه؟

دانش آموزان: خانم اجازه "ترین" مثل: کوتاه ترین بلند ترین چاق ترین

معلم: احسنت. آفرین

پس درس امروز ما همین هست می خواهیم با صفت عالی و تفضیلی عربی هم آشنا بشیم.

معلم: بچه ها پس در زبان فارسی صفت تفضیلی و عالی را با "تر" و "ترین" تشخیص می دیم. حال می خواهیم ببینیم در زبان عربی صفت تفضیلی و عالی را چطور بشناسیم.

بنابراین در زبان عربی صفت عالی و تفضیلی را بر اساس وزن تشخیص می دیم و مانند صفت عالی و تفضیلی فارسی با "تر" و "ترین" ترجمه می کنیم. مثال:

علیٌّ أَعْلَمُ مِنْ خَالِدٍ: علی از خالد داناتر است. به ترجمه این مثال نگاه کنید. داناتر معنای برتری می ده. درسته؟ پس صفت تفضیلی است.

خوب "داناتر" معنای کدام یک از کلمات عربی است؟

دانش آموزان: اجازه "أَعْلَمُ"

معلم: آفرین. حال بگید ببینم "أَعْلَمُ" بر وزن چیه؟

دانش آموزان: بر وزن "أَفْعَلُ"

معلم: احسنت. آفرین.

هذه الشجرة أطول من تلك الشجرة. این درخت از آن درخت بلند تر است.

باز به این مثال نگاه کنید: بلندتر معادل کلمه أطول است. بگید ببینم "أطول" بر وزن چیه؟

دانش آموزان: اجازه بر وزن "أَفْعَلُ".

معلم: آفرین. پس نتیجه می گیریم که اسم تفضیل بر وزن "أَفْعَلُ" می باشد. مانند:

أَكْبَر ، أَصْغَر ، أَعْظَم ، أَحْسَن ، أَفْضَل ، أَرْدَل ، أَقْدَم ، أَكْثَر ، أَجْمَل ، أَقْبَح ، أَشْجَع و....
بزرگتر ، کوچکتر ، بزرگتر ، نیکوتر ، بهتر ، پست تر ، قدیمتر ، بیشتر ، زیباتر ، زشت تر ، شجاع تر و ...

بزرگترین ، کوچکترین ، بزرگترین ، نیکوترین ، بهترین ، پست ترین ، قدیمی ترین ، بیشترین ، زیباترین ، زشت ترین ، شجاع ترین و....

معلم : بچه ها اسم های " دنیا " ، " کُبْرَى " ، " صُغْرَى " " حُسْنَى " بر وزن چی هستند؟
دانش آموزان : اجازه بر وزن " فُعْلَى " .

معلم : آفرین . أحسنت .

معلم : پس اسم تفضیل بر اساس دو وزن میتونیم تشخیص بدیم . ۱. بر وزن **أَفْعَل** برای مذکر ۲. بر وزن " **فُعْلَى** " برای مونث .

بنابراین اوزان اسم تفضیل عبارتند از :

۱. " **أَفْعَل** " برای مذکر مانند: **أَكْبَر** = بزرگتر ، بزرگترین
۲. " **فُعْلَى** " برای مونث مانند : **كُبْرَى** = بزرگتر ، بزرگترین
۳. " **أَفَاعِل** " برای جمع بستن اسم تفضیل مانند : **أَكَابِر جمع أكبر** = بزرگان **أَفَاضِل جمع أفضل** = بهترین ها

بیشتر بدانیم :

برخی اسم ها هستند که در ظاهر بر وزن " **أَفْعَل** " نیستند ولی اسم تفضیل محسوب می شوند چون در ترجمه آنها از "تر" و " ترین " استفاده می شود .

این اسم ها دو گروه هستند .

گروه اول

برخی از این اسم ها عبارتند از :

- أَشَدَّ** : سخت تر ، سخت ترین   **أَخْصَّ** : خاص تر ، خاص ترین   **أَحَبَّ** : دوست داشتنی تر ، دوست داشتنی ترین
أَقَلَّ : کمتر ، کمترین   **أَهَمَّ** : مهمتر ، مهمترین   **أَدَقَّ** : دقیق تر ، دقیق ترین
أَصَحَّ : صحیح تر صحیح ترین   **أَعَمَّ** : عام تر ، عام ترین

گروه دوم

برخی از این اسمها عبارتند از :

- أَقْوَى** : قوی تر ، قوی ترین   **أَعْلَى** : گران تر ، گران ترین   **أَقْصَى** : دور تر ، دورترین

أَحْلَى : شیرین تر ، شیرین ترین
 أَعْلَى : بالاتر ، بالاترین
 أَخْفَى : مخفی تر ، مخفی ترین
 أَبْقَى : ماندگارتر ، ماندگارترین
 أدْنَى : پست تر ، پست ترین
 أَعْنَى : بی نیاز تر بی نیاز ترین
 أوْلَى : شایسته تر ، شایسته ترین

نکته مهم و کنکوری :

عزیزان توجه داشته که برای مقایسه اسم ها چه مذکر و چه مونث از وزن " **أَفْعَل** " استفاده می شود .
 مثال : **عَلِيٌّ أَطْوَلُ مِنْ مُحَمَّدٍ . مَرْيَمٌ أَطْوَلُ مِنْ زَيْنَبٍ .**

در مثال اولی که اسم های علی و محمد مذکر هستند از اسم تفضیل مذکر استفاده کردیم و در مثال دومی هم که مریم و زینب مونث هستند از اسم تفضیل مذکر استفاده کردیم . چون در هر دو مثال بحث مقایسه بین اسم ها بود .

بنابراین :

نتیجه می گیریم که هر جا بحث مقایسه بین دو یا چند اسم بود از اسم تفضیل مذکر بر وزن " **أَفْعَل** " استفاده می کنیم.

نکته کنکوری : هیچگاه بعد از اسم تفضیل " **فُعَلَى** " حرف جرّ " **مِنْ** " نمی آید . یعنی جمله :
مَرْيَمٌ فُعَلَى مِنْ زَيْنَبٍ اشتباه است .

نکته کنکوری : عزیزان دقت داشته باشید که از وزن " **فُعَلَى** " هنگامی استفاده می شود که اسم تفضیل در جمله نقش صفت داشته باشد . مانند: **التلميذة الصُّغرى**: دانش آموز کوچکتر **فاطمة الكبرى**: فاطمه بزرگتر
 چند سوال تستی :

عَيْنَ الْجَمَلَةِ الصَّحِيحَةِ : الف . **سورة البقرة كبرى من سورة الرحمن** . ب . **سورة البقرة أكبر من سورة الرحمن**
 عَيْنَ الْخَطَأِ :

الف . **مريم أكبر تلميذات الصف** . ب: **مريم أكبر من زينب** . ج: **مريم كبرى من زينب**
 د: **ذهبت مريم الكبرى الى الصف** .

معلم : بچه ها آیا هر اسمی که بر وزن " **أَفْعَل** " آمده باشد اسم تفضیل بگیریم ؟ مانند :

أَرْنب = خرگوش   أصفر = زرد   أحمر = قرمز   أعوج = لنگ   أبکم = لال   أعمى : کور
 أصم : کر   أحمق = نادان   أبله = نادان   أزرق = آبی   و ..... و .....

دانش آموزان : خیر.

معلم : چرا؟

دانش آموزان : چون معنای "تر" و "ترین" نمیدهند .

معلم : آفرین . أحسنت .

پس اگر اسمی بر وزن " أفعل " باشد و معنای " تر " و " ترین " هم بدهد ، در آن صورت می گیم اسم تفضیل هست .

نکته کنکوری : رنگ ها و عیب ها اگر چه بر وزن " أفعل " هستند ولی چون معنای " تر " و " ترین " ندارند اسم تفضیل نمی باشند .

پس دقت کنید اسم های زیر را اسم تفضیل نگیرید :

أحمر = قرمز   أصفر = زرد   أخضر = سبز   أزرق = آبی   أبيض = سفید   أسود = سیاه
أعوج = لنگ   أبکم = لال   أصم = کر   أعمى = کور   أحمق = نادان   أبله = نافهم

بیشتر بدانیم :

اسم های جمع مکسری که بر وزن " أفاعل " هستند ولی معنای " تر " و " ترین " ندارند اسم تفضیل نیستند .

مانند: أصابع ← إصبع = انگشت   أمّاكِن ← مكان = جا

نکته کنکوری در باره خیر و شر :

کلمات " خیر " و " شر " سه حالت دارند :

(الف) اگر " خیر " و " شر " معنای " خوب " و " بد " بدهند اسم تفضیل نیستند بلکه صفت ساده فارسی است .

مثال: وَ مَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللهُ . و آنچه را از کار نیک انجام دهید خدا آن را می داند .

(ب) اگر " خیر " و " شر " معنای " خوبی " و " بدی " بدهند ، در این صورت مصدر هستند . مثال :

وَ مَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللهُ بِهِ عَلِيمٌ . و هر آنچه از خوبی انفاق کنید قطعاً خداوند نسبت به آن آگاه است .

(ج) اگر " خیر " و " شر " معنای " تر " و " ترین " بدهند قطعاً اسم تفضیل هستند . مثال :

خَيْرُ الامور أوسطها . بهترین کارها میانه ترین آنهاست .

بیشتر بدانیم :

دقت کنیم که اسم تفضیل در بعضی موارد معنای " تر " ندارد . مانند کلمه " آخر " به معنای " دیگر "

کلمه " آخر " بر وزن " فاعل " و اسم فاعل هست به معنی " پایان " و مونث آن " آخرة " است .

نکته کنکوری :

جمع های مکسر بر وزن " أفاعل " را با توجه به مفردشان مشخص می کنیم که اسم تفضیل هستند یا خیر .

مثال : أصابع مفردش می شود إصبع به معنی انگشت . پس اسم تفضیل نیست .

